

METODOLOGIJA



BONITETNA OCENA

Bonitetna ocena služi brzoj oceni firme i njene stabilnosti.

Bonitetna ocena takođe okvirno predviđa buduće poslovanje firme i daje nam uvid kolika je verovatnoća da će određena firma u budućnosti biti u stečaju ili u blokadi računa.

Dubinska bonitetna ocena je detaljniji uvid u poslovanje kompanije, gde možemo da vidimo poslovne performanse za svaki pokazatelj, koji je osnova za rezultat bonitetne ocene.

Sa kompanijama koje imaju većinu racina u crvenom delu tabele, moramo poslovati veoma oprezno, dok kompanije koje imaju većinu racina u zelenom delu ne predstavljaju rizik u poslovanju.



Bonitetna ocena se izračunava jednom godišnje i to na osnovu bonitetne ocene prethodne godine i formule sastavljene iz pokazatelja poslovanja firme. Bonitetna ocena je podeljena na pet razreda:

OCENA	CompanyWall business	MOODY'S	S&P Global	FitchRatings
Prime	AAA	Aaa	AAA	AAA
	AA+	Aa1	AA+	AA+
Visoka	AA	Aa2	AA	AA
	AA-	Aa3	AA-	AA-
Više srednja	AA--	A1	A+	A+
	A+	A2	A	A
	A	A3	A-	A-
Niža srednja	A-	Baa1	BBB+	BBB+
	A--	Baa2	BBB	BBB
	A---	Baa3	BBB-	BBB-
Spekulativno	BBB+	Ba1	BB+	BB+
	BBB	Ba2	BB	BB
	BBB-	Ba3	BB-	BB-
Veoma spekulativno	B+	B1	B+	B+
	B	B2	B	B
	B-	B3	B-	B-
Veoma visok rizik	CCC	Caa1	CCC+	CCC
	CC	Caa2	CCC	
	C	Caa3	CCC-	
Obrisani	D	Ca	CC	CC
		C	C	C
Nema ocenu	/	/	D	D

RIZIČNO POSLOVANJE

Postupak dodeljivanja bonitetne ocene podrazumeva međusobno izračunavanje pokazatelja i kategorizaciju rezultata i finansijske ocene. Pri izračunavanju koristimo najvažnije grupe pokazatelja, a to su pokazatelji likvidnosti i pokazatelji uspešnosti. Iz svake grupe pokazatelja koristimo one koji su najreprezentativniji.

Bonitetna ocena se prilagođava veličini firme, broju zaposlenih i visini godišnjeg prometa, u odnosu na firme sličnih delatnosti. Bonitetna ocena se izdaje samo subjektima koji imaju izračunate sve pokazatelje. Onima za koje je nemoguće izračunati određeni pokazatelj potreban za izračunavanje bonitetne ocene, ista neće biti dodeljena.

Bonitetna ocena služi brzom oceni firme i njene stabilnosti. Bonitetna ocena takođe okvirno predviđa buduće poslovanje firme i daje nam uvid kolika je verovatnoća da će određena firma u budućnosti biti u stečaju ili u blokadi računa.

OCENE VISOKE STABILNOSTI

AAA

Maksimalna sigurnost poslovanja

Bonitetna ocena **AAA** predstavlja najviši bonitetni rejting, dodeljuje se kompanijama sa izuzetno stabilnim finansijama i gotovo nikakvim rizikom. Ova ocena ukazuje na minimalan finansijski rizik, izuzetnu kreditnu sposobnost i visoku likvidnost.

Kompanije sa ovim rejtingom redovno ispunjavaju sve obaveze prema dobavljačima, zaposlenima i državi, imaju stabilne prihode i nisku zaduženost. Smatraju se potpuno pouzdanim poslovnim partnerima, sa gotovo nikakvim rizikom od finansijskih problema ili nelikvidnosti.

Ovaj rejting najčešće dostižu velike i uspešne firme sa dugom tradicijom poslovanja i odličnim finansijskim pokazateljima.

AA+

Visoka stabilnost i pouzdanost

Bonitetna ocena **AA+** dodeljuje se kompanijama sa izuzetnom finansijskom snagom i vrlo niskim kreditnim rizikom. Ove firme imaju visok nivo solventnosti, redovno izmiruju obaveze i posluju stabilno.

Iako mogu biti izložene određenim tržišnim promenama, njihova finansijska pozicija im omogućava da se uspešno prilagode i održe stabilnost na duže staze. Smatraju se pouzdanim partnerima za sigurne i dugoročne poslovne odnose.

AA

Stabilnost i pouzdanost

Bonitetna ocena **AA** označava kompanije sa vrlo visokim bonitetom i stabilnim poslovanjem. Ove firme imaju snažnu finansijsku poziciju, dobro upravljaju obavezama i ostvaruju konstantan rast.

Iako postoji mali rizik u poslovanju, on je zanemarljiv u odnosu na sigurnost i pouzdanost koje nude. AA kompanije su među najboljima u svojoj industriji i predstavljaju odličan izbor za dugoročne poslovne odnose.

AA-

Stabilnost uz minimalne faktore rizika

Bonitetna ocena **AA-** pokazuje visok stepen finansijske stabilnosti i pouzdanosti kompanije, ali sa blago povećanim rizikom u odnosu na više bonitetne razrede.

Ove firme posluju stabilno i bez ozbiljnih finansijskih poteškoća, ali mogu imati određene faktore, poput povremenih oscilacija u prihodima ili nešto većih dugovanja, koji ih svrstavaju u ovu kategoriju.

Ipak, **AA-** ocena i dalje označava pouzdan poslovni subjekt sa dobrom solventnošću i sposobnošću izmirenja obaveza, što ih čini kvalitetnim partnerom za dugoročnu saradnju.

AA--

Stabilno poslovanje uz blago povećan rizik

Bonitetna ocena **AA--** označava visok stepen finansijske stabilnosti uz blago povećan rizik u odnosu na više bonitetne razrede. Ova ocena ukazuje na sposobnost urednog izmirenja obaveza, ali uz mogućnost povremenih oscilacija u prihodima ili veću zavisnost od tržišnih kretanja.

Iako postoji određeni nivo rizika, bonitetna ocena **AA--** i dalje označava solidan poslovni subjekt sa dobrim kreditnim kapacitetom, koji predstavlja relativno siguran izbor za poslovnu saradnju.

A+

Siguran i stabilan poslovni partner, nizak kreditni rizik.

Bonitetna ocena **A+** označava stabilnost i nizak kreditni rizik. Kompanije sa ovom ocenom imaju solidne finansijske pokazatelje i uredno izmiruju obaveze, što ih čini pouzdanim partnerima za dugoročnu saradnju.

Iako ova ocena nije među najvišima, ona i dalje ukazuje na visok stepen sigurnosti, pri čemu se manji rizici mogu vezivati za faktore poput faze rasta ili tržišnih izazova. U celini, Bonitetna ocena **A+** odražava finansijsku stabilnost i sposobnost prilagođavanja promenama, čime se obezbeđuje siguran poslovni tok.

A

Stabilno poslovanje uz umeren rizik

Bonitetna ocena **A** označava stabilno poslovanje uz umeren rizik. Subjekti sa ovom ocenom imaju solidnu finansijsku poziciju i uredno izmiruju obaveze, ali mogu biti podložni manjim oscilacijama u prihodima ili zavisnosti od tržišnih kretanja.

Iako postoji nešto veći rizik u odnosu na više bonitetne razrede, njihova dugoročna solventnost nije ugrožena.

Bonitetna ocena **A** ukazuje na kompaniju koja je pouzdan poslovni partner i koja ima dobre preduslove za dalji rast i razvoj, uz sposobnost prilagođavanja izazovima tržišta.

A-

Stabilno poslovanje uz određene faktore rizika

Bonitetna ocena **A-** označava stabilno poslovanje, ali uz prisustvo određenih faktora rizika. Subjekti sa ovom ocenom imaju dobru likvidnost i sposobnost izmirenja obaveza, ali mogu se suočavati sa povremenim finansijskim oscilacijama ili izazovima u poslovanju.

Iako je njihova finansijska stabilnost na visokom nivou, određeni faktori mogu uticati na dugoročnu sigurnost.

Bonitetna ocena **A-** potvrđuje da je firma pouzdan poslovni partner, ali ukazuje na potrebu za pažljivijim praćenjem finansijskih pokazatelja u budućnosti.

A--**Stabilno poslovanje uz izraženije finansijske oscilacije**

Bonitetna ocena **A--** ukazuje na finansijski stabilne subjekte koji i dalje spadaju u pouzdane poslovne partnere, ali sa nešto izraženijim oscilacijama u prihodima i višim stepenom rizika u odnosu na bolje ocenjene firme.

Iako redovno izmiruju svoje obaveze, mogu biti podložni tržišnim promenama ili imati veću zaduženost. Ova ocena ne znači da kompanija nije siguran partner, već da je pre dugoročne saradnje potrebno detaljnije analizirati njeno poslovanje.

A---**Stabilnost uz povećane finansijske rizike**

Bonitetna ocena **A---** označava kompanije koje i dalje posluju stabilno, ali se suočavaju sa povećanim finansijskim rizicima. Moguće su veće oscilacije u prihodima, povremeni problemi sa likvidnošću ili izraženija zavisnost od tržišnih promena.

Iako se ove firme ne nalaze u visoko rizičnoj zoni, njihova finansijska situacija zahteva pažljivije praćenje.

Pre ulaska u poslovnu saradnju, preporučuje se dodatna analiza kako bi se procenili potencijalni izazovi i rizici.

OCENE UMERENE STABILNOSTI**BBB+****Stabilnost sa potencijalnim rizicima**

Bonitetna ocena **BBB+** označava kompanije koje posluju stabilno, ali su izložene određenim finansijskim i tržišnim rizicima. Njihova sposobnost prilagođavanja ekonomskim promenama i izazovima u industriji je ključna za dugoročnu održivost.

Iako su ove firme pouzdani poslovni partneri, moguće su povremene oscilacije u prihodima, povećana osetljivost na ekonomske promene ili zavisnost od klijenata i tržišnih uslova.

U poslovnim odnosima sa takvim preduzećima, važno je biti svestan promenljivih okolnosti i prilagodljivosti ovih firmi na tržište, što ih čini stabilnim, ali podložnim određenim rizicima pa je neophodno sagledati moguće izazove u njihovom poslovanju.

BBB**Stabilno poslovanje uz veće oscilacije**

Bonitetna ocena **BBB** označava kompanije koje posluju stabilno, ali se mogu suočiti sa većim oscilacijama u prihodima i izazovima u održavanju finansijske ravnoteže.

Iako su i dalje pouzdani poslovni partneri, ove firme nisu imune na ekonomske i tržišne promene. Njihova likvidnost može biti podložna većim fluktuacijama, a dugoročna stabilnost zavisi od sposobnosti prilagođavanja konkurenciji i promenama u industriji.

Kompanije sa ovom ocenom redovno izmiruju svoje obaveze, ali njihova finansijska situacija može varirati u zavisnosti od spoljnih faktora. Pre dugoročne poslovne saradnje, preporučuje se dodatna procena finansijske stabilnosti kompanije i mogućnosti rasta kako bi poslovanje bilo sigurnije.

BBB-

Stabilnost uz veće rizike

Bonitetna ocena **BBB-** označava kompanije koje posluju stabilno, ali uz povećane finansijske i tržišne rizike.

Ove firme imaju solidnu likvidnost i sposobnost izmirenja obaveza, ali njihov poslovni rad može biti ugrožen promenama na tržištu, ekonomskim krizama ili problemima specifičnim za industriju. Iako su u mogućnosti da se oporave od kratkoročnih poteškoća, dugoročna održivost može biti nesigurna.

BBB- ocena zahteva pažljivije praćenje i procenu sposobnosti ovih kompanija da se prilagode promenama u okruženju. Prilikom poslovanja sa firmama sa ovom ocenom, preporučuje se dodatna opreznost i kontinuirano praćenje njihovih finansijskih performansi kako bi se obezbedila stabilnost poslovanja i minimizirali potencijalni rizici.

B+

Povećan rizik, ali uz mogućnost oporavka

Bonitetna ocena **B+** označava kompanije sa slabijom finansijskom stabilnošću i povećanim rizikom u poslovanju. Njihova likvidnost može biti nestabilna, a sposobnost izmirenja obaveza ograničena.

Ove firme su često u procesu oporavka ili restrukturiranja, što ih čini podložnim prihodovnim oscilacijama i neizvesnosti.

Iako postoji potencijal za poboljšanje, saradnja sa kompanijama ovog ranga zahteva oprez i stalno praćenje finansijske situacije.

B

Povećan rizik, potrebna opreznost

Bonitetna ocena **B** označava kompanije koje se suočavaju sa značajnim poslovnim izazovima i finansijskim rizicima.

Njihova stabilnost može biti ugrožena čestim oscilacijama u prihodima, problemima sa likvidnošću i poteškoćama u izmirivanju finansijskih obaveza, što ih čini rizičnim poslovnim partnerima.

Iako postoji mogućnost oporavka, saradnja sa ovim kompanijama zahteva detaljnu analizu finansijskog stanja i prilagođavanje poslovne strategije, jer kompanije koje nose bonitetnu ocenu **B-** često nisu u mogućnosti da izbegnu krizne situacije, a ulaganje ili saradnja sa njima može dovesti do neizvesnosti u poslovnim odnosima.

B-

Visok rizik, kompanije suočene sa ozbiljnim izazovima

Bonitetna ocena **B-** označava kompanije sa ozbiljnim finansijskim poteškoćama i visokim rizikom poslovanja.

Njihova likvidnost i sposobnost izmirenja obaveza su ozbiljno ugroženi, a poslovanje je podložno velikim oscilacijama u prihodima. Ove firme se često nalaze u procesu restrukturiranja ili sanacije, što dodatno povećava neizvesnost u poslovanju.

Iako postoji potencijal za oporavak, saradnja sa kompanijama sa **B-** ocenom nosi visok nivo rizika i zahteva stalno praćenje finansijskog stanja, uz spremnost na brzo reagovanje u slučaju dodatnih problema.

OCENE VISOKOG RIZIKA

CCC

Visok rizik, neizvesna budućnost

Bonitetna ocena **CCC** označava kompanije koje se nalaze u ozbiljnim finansijskim poteškoćama i pod velikim su rizikom od stečaja. Njihova sposobnost da izmiruju obaveze je značajno narušena, a nastavak poslovanja zavisi od hitnih finansijskih rešenja ili restrukturiranja.

Ove firme često imaju visok nivo zaduženosti, probleme sa likvidnošću i kašnjenja u plaćanjima. Mogu biti suočene sa prinudnim naplatama, sudskim postupcima ili drugim pritiscima koji ugrožavaju njihovu stabilnost.

Saradnja sa kompanijama sa ovom ocenom nosi izuzetno visok rizik, jer njihova budućnost nije sigurna. Pre bilo kakvog poslovnog angažmana, neophodno je detaljno analizirati finansijsko stanje firme i preduzeti sve mere zaštite kako bi se izbegli potencijalni gubici.

CC

Kritična finansijska situacija, ozbiljan rizik od stečaja

Bonitetna ocena **CC** označava kompanije koje se nalaze u izuzetno rizičnoj situaciji, suočavaju se sa ozbiljnim finansijskim problemima i imaju visok rizik od stečaja ili likvidacije. Sposobnost izmirenja obaveza je značajno ugrožena, a opstanak firme u narednom periodu je vrlo neizvestan.

Saradnja sa firmama okoje su ocenjene sa **CC**, nosi veliki poslovni rizik, te je neophodno pažljivo razmotriti sve faktore pre nego što se odluči na bilo koji poslovni angažman, jer postoji velika verovatnoća da te kompanije neće opstati u narednom periodu.

C

Kritična finansijska situacija

Bonitetna ocena **C** označava kritičnu finansijsku situaciju. Kompanije sa ovom ocenom imaju ozbiljne poteškoće u izmirenju obaveza, a stečaj ili likvidacija su gotovo neizbežni u bliskoj budućnosti.

Kompanije sa bonitetnom ocenom **C** imaju minimalne šanse da opstanu, a svaka saradnja sa tim firmama nosi veliki rizik od ozbiljnih finansijskih gubitaka.

Ako se ipak razmatra poslovni odnos, nužno je temeljno ispitati situaciju i preduzeti sve potrebne mere zaštite.

OCENE VRLO VISOKOG RIZIKA

D

Firma u ozbiljnim finansijskim problemima

Bonitetna ocena **D** označava firmu koja se nalazi u ozbiljnim finansijskim problemima. Kompanije sa ovom ocenom nisu u mogućnosti da izmiruju svoje obaveze i često su u stečajnom postupku, procesu likvidacije ili su potpuno nelikvidne.

Njihovo poslovanje je ili obustavljeno ili funkcioniše pod velikim pritiskom dugova. Poverioci teško mogu da naplate svoja potraživanja, a šanse za oporavak su gotovo zanemarljive.

Saradnja sa ovakvim firmama obično se ne savetuje ni uz sve mere opreza, jer nosi izuzetno visok rizik.

Nepoznat finansijski profil

Kompanija bez bonitetne ocene može biti nova, poslovno neaktivna ili nema dostupne finansijske izveštaje. Zbog toga je njena pouzdanost nejasna.

Pre saradnje, važno je prikupiti više informacija i pažljivo proceniti potencijalne rizike.

Metodologija izračunavanja bonitetne ocene

Finansijska ocena pokazuje poslovanje preduzeća u protekloj godini, a izračunava se jednom godišnje. Bonitetna ocena se izračunava iz najbitnijih i najreprezentativnijih grupa pokazatelja:

1. Racio likvidnosti

Racio likvidnosti predstavlja sposobnost preduzeća da izmiri svoje obaveze u roku.

Koeficijent tekuće likvidnosti meri sposobnost preduzeća da izmiri obaveze kada one dospevaju.

Racio likvidnosti računa se po formuli:

opšti racio likvidnosti = $\frac{\text{zalihe} + \text{potraživanja} + \text{gotovina}}{\text{tekuće obaveze}}$

Racio likvidnosti podrazumeva:

$$\text{Racio tekuće likvidnosti} = \frac{\text{Obrtna imovina}}{\text{Kratkoročne obaveze}}$$

$$\text{Racio redukovane likvidnosti} = \frac{\text{Monetarna Aktiva}}{\text{Kratkoročne obaveze}}$$

2. Racio solventnosti

Racio solventnosti ili racio finansijske strukture pokazuje likvidnost na duži rok.

Za ocenjivanje dugoročne finansijske pozicije preduzeća koriste se sledeći koeficijenti:

koeficijent zaduženosti i koeficijent kapitala u odnosu na sredstva.

Pod ovim se podrazumeva:

$$\text{Racio pokrića stalne imovine} = \frac{\text{Kapital}}{\text{Stalna imovina}}$$

$$\text{Racio pokrića realne imovine} = \frac{\text{Dugoročni kapital}}{\text{Realna aktiva}}$$

$$\text{Racio pokrića zaliha NOK – om} = \frac{\text{NOK}}{\text{Zalihe + AVR}}$$

$$\text{Racio pokrića obrtne imovine NOK – om} = \frac{\text{NOK}}{\text{Obrtna imovina}}$$

$$\text{Racio zaduženosti} = \frac{\text{Ukupne obaveze}}{\text{Kapital}}$$

$$\text{Racio pokrića kamata zarodom} = \frac{\text{EBIT}}{\text{Plaćene kamate}}$$

3. Racio efikasnosti

Racio efikasnosti ili aktivnosti pokazuje tokove nabavnog i prodajnog procesa. Najvažniji pokazatelji ovog tipa su koeficijent obrta kupaca (potraživanja), koeficijent obrta dobavljača (dugovanja) i koeficijent obrta zaliha:

$$\text{Racio obrta poslovne imovine} = \frac{\text{Prihodi od prodaje}}{\text{Prosečna poslovna imovina}}$$

$$\text{Racio obrta fiksne imovine} = \frac{\text{Prihodi od prodaje}}{\text{Prosečna fiksna imovina}}$$

$$\text{Racio obrta kapitala} = \frac{\text{Prihodi od prodaje}}{\text{Prosečan vlasnički kapital}}$$

$$\text{Racio obrta obrtne imovine} = \frac{\text{Prihodi od prodaje}}{\text{Prosečna obrtna imovina}}$$

$$\text{Racio obrta zaliha} = \frac{\text{Prihodi od prodaje}}{\text{Prosečne zalihe + AVR}}$$

$$\text{Racio obrta potraživanja od kupaca} = \frac{\text{Prihodi od prodaje - eksterno}}{\text{Prosečna potraživanja od kupaca}}$$

$$\text{Racio obrta potraživanja od kupaca} = \frac{\text{Ukupne nabavke}}{\text{Prosečne obaveze prema dobavljačima}}$$

4. Racio profitabilnosti

Racio profitabilnosti pokazuje sposobnost zarađivanja preduzeća i ključni je koeficijent u proceni finansijskog uspeha. Ovde spadaju:

$$\text{Stopa bruto poslovnog dobitka} = \frac{\text{Bruto poslovni dobitak}}{\text{Prihodi od prodaje}}$$

$$\text{Stopa neto poslovnog dobitka} = \frac{\text{Neto poslovni dobitak}}{\text{Prihodi od prodaje}}$$

$$\text{Racio neto profitne marže} = \frac{\text{Neto dobitak}}{\text{Prihodi od prodaje}}$$

$$\text{Racio bruto profitne marže} = \frac{\text{Neto dob} + \text{Trošk kam} * (1 - \text{Stopa poreza})}{\text{Prihodi od prodaje}}$$

$$\text{ROA} = \frac{\text{Neto dob} + \text{Trošk kam} * (1 - \text{Stopa poreza})}{\text{Prosečna imovina}}$$

$$\text{ROE} = \frac{\text{Neto dobitak}}{\text{Prosečni neto vlasnički kapital}}$$

Metodologiju na osnovu koje se izračunava bonitetna ocena ustanovili su preciznim i kredibilnim nalizama finansijski stručnjaci. Na osnovu detaljne analize svih navedenih pokazatelja po zadatim formulama finansijski analitičari izračunavaju bonitetnu ocenu preduzeća.

Ova ocena je precizan pokazatelj finansijskog stanja određene firme i načina na koji ta firma posluje. Na osnovu bonitetne ocene procenjuje se kvalitet poslovanja firme, pouzdanost i uspešnost. Firme i preduzetnici mogu lakše da predvide koliko moraju da budu oprezni pri poslovanju s potencijalnim ili postojećim partnerima.

Ona takođe u velikoj meri doprinosi transparentnosti poslovanja, kao i sigurnijem i bržem sklapanju partnerstva.

Bonitetna ocena se ne izračunava za sledeće sektore:

- Javne monetarno finansijske institucije
- Domaće privatne monetarno finansijske institucije
- Monetarno finansijske institucije pod tuđim nadzorom
- Javna osiguravajuća društva i penzijski fondovi
- Domaća privatna osiguravajuća društva i penzijski fondovi
- Osiguravajuća društva i penzijski fondovi pod tuđim nadzorom
- Celokupan sektor Finansijske i osiguravajuće delatnosti
- Samozaposleni – poslodavci
- Novonastale firme